

ШЕВЧЕНКО

Інна Юріївна
shevchenko.khnadu@gmail.com

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет

УДК 378.14

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СТРАХУВАННЯ

MODERN REQUIREMENTS FOR THE INSURERS TRAINING

У статті із застосуванням методу експертних оцінок, базуючись на основних положеннях факторних теорій рис особистості Г.Ю. Айзенка та Р.Б. Кеттела, а також на типових посадових інструкціях фахівців зі страхування, було виявлено основні особистісні та професійні якості, якими має володіти фахівець зі страхування в сучасних умовах. Сформовано типові профілі керівного та виконуючого фахівців зі страхування.

В статье с применением метода экспертных оценок, основываясь на основных положениях факторных теорий черт личности Г.Ю. Айзенка и Р.Б. Кеттела, а также на типичных должностных инструкциях специалистов по страхованию, были выявлены основные личностные и профессиональные качества, которыми должен обладать специалист по страхованию в современных условиях. Сформировано типичные профили руководящего и исполняющего специалистов по страхованию.

In the article with using of the peer review method, based on the main provisions of the factor theories of the personality traits of G.U. Eysenck and R.B. Cattell, based on the typical job descriptions of the insurance professionals the main personal and professional qualities that insurer should be have in the modern world were founded. The typical profiles of the insurance managers and insurance professionals were performed.

Ключові слова: страхування, підготовка фахівців

Ключевые слова: страхование, подготовка специалистов

Keywords: insurance, training

ВСТУП

Страховання є відносно новим, але дуже важливим і перспективним видом економічної діяльності в Україні. З кожним роком збільшується кількість суб'єктів страхової діяльності, виникають нові страхові продукти, ускладнюються функції страхових компаній. В умовах динамічного розвитку страхування в Україні зростає потреба у фахівцях відповідних спеціальностей і кваліфікацій. Закономірно, що в таких умовах зростає увага вчених до дослідження теоретичних, методичних і прикладних аспектів забезпечення інтенсивного розвитку страхування як перспективного виду економічної діяльності.

Так, в останні роки страхування є об'єктом дослідження таких науковців як А.О. Вольська [1], О.О. Гаманкова [2], Н.М. Зеленко [3], Г.В. Кравчук [4], С.С. Кучерівська [5], Л.В. Рибальченко [6], Н.В. Ткаченко [7], О.Ф. Філонюк [8] та інших дослідників. Нажаль, у наукових працях вищезазначених учених-економістів не приділено уваги розвитку кадрової складової економічного потенціалу страхових

компаній, зокрема, не розглянуто аспекти забезпечення якісної підготовки фахівців зі страхування.

МЕТА РОБОТИ полягає у виявленні сучасних вимог до підготовки фахівців зі страхування.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційною основою роботи є статистичні дані, наукові праці учених, результати експертного опитування. При проведенні дослідження використано метод аналізу та синтезу, метод індукції та дедукції, метод експертного опитування, графічний метод.

РЕЗУЛЬТАТИ

Якісна підготовка фахівця є багатограним поняттям, що включає в себе безліч аспектів і критеріїв, серед яких одним з найважливіших є відповідність особистісних і професійно-кваліфікаційних характеристик фахівця вимогам практичної діяльності. З огляду на зазначене, актуальності набуває виявлення практичних вимог до підготовки фахівців зі страхування.

Нині лідерами страхового ринку та ключовими флагманами провадження страхової діяльності в Україні (за критерієм чистих премій) є такі страхові компанії: «АХА Страхування», «Провідна», «Інгосстрах», «Уніка», «Українська страхова група», «ТАС СГ», «Арсенал Страхування», «Інго Україна», «Альфа Страхування», «PZU Україна», «Оранта», «Універсальна», «UPSK», «Княжа» і «Нефтегазстрах» [9].

Відповідно, для ідентифікації сучасних вимог до підготовки фахівців зі страхування слід, у першу чергу, орієнтуватися на вимоги вище перелічених ключових суб'єктів страхового ринку України.

Виходячи з зазначеного, у липні 2016 року автором було проведено експертне опитування фахівців у сфері страхування з метою виявлення особистісних і професійних якостей, якими у сучасних умовах має володіти спеціаліст зі страхування. З метою забезпечення виконання критерію Райхмана-Азгальдова експертна група була сформована з 15 провідних фахівців у сфері страхування (керівних працівників вище перелічених страхових компаній), яким було запропоновано виявити особистісні та професійні якості фахівця-

управління та фахівця-виконавця у сфері страхування (табл. 1-4).

При цьому, перелік особистісних якостей було сформовано автором із використанням основних положень теорії типів особистості Г.Ю. Айзенка [10] та структурної теорії рис особистості Р.Б. Кеттела [11], перелік професійних якостей – із використанням положень посадових інструкцій страхового агента [12] та керівника відділу департаменту страхування [13].

Результати опитування експертної групи узагальнено, перевірено на рівень узгодженості та достовірність відповідно до положень проведення математично-статистичного аналізу (з використанням коефіцієнта конкордації та критерію Пірсона, відповідно). За значеннями коефіцієнта конкордації та критерію Пірсона, зроблено висновок про те, що результати опитування експертної групи можна вважати достовірними. Наглядно результати опитування експертної групи представлено в табл. 1-4.

Таблиця 1

Особисті якості фахівця-управління у сфері страхування
(узагальнено результати експертного опитування)

<i>Розподілення відповідей експертів, %</i>						
<i>Шифри та назви якостей</i>	<i>Бальна оцінка</i>					<i>Шифри та назви якостей</i>
	<i>5 балів</i>	<i>4 бали</i>	<i>3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
<i>категорії особистостей за теорією Г.Ю. Айзенка</i>						
<i>CI (стабільний інтроверт)</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>NI (невротичний інтроверт)</i>
<i>або</i>						
<i>CE (стабільний екстраверт)</i>	<i>22,31</i>	<i>46,15</i>	<i>23,98</i>	<i>6,84</i>	<i>0,72</i>	<i>NE (невротичний екстраверт)</i>
<i>16 PF за теорією Р.Б. Кеттела</i>						
<i>A+ (чуйність)</i>	<i>0,52</i>	<i>5,36</i>	<i>33,70</i>	<i>51,13</i>	<i>9,29</i>	<i>A- (відчуженість)</i>
<i>B+ (розум)</i>	<i>60,18</i>	<i>23,99</i>	<i>15,83</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>B- (безглуздя)</i>
<i>C+ (емоційна стійкість)</i>	<i>62,01</i>	<i>17,24</i>	<i>15,81</i>	<i>4,31</i>	<i>0,63</i>	<i>C- (емоційна нестабільність)</i>
<i>E+ (домінантність)</i>	<i>24,68</i>	<i>40,12</i>	<i>19,53</i>	<i>5,48</i>	<i>1,19</i>	<i>E- (підлеглість)</i>
<i>F+ (розсудливість)</i>	<i>38,62</i>	<i>33,55</i>	<i>15,89</i>	<i>11,94</i>	<i>0,00</i>	<i>F- (безтурботність)</i>
<i>G+ (свідомість)</i>	<i>58,71</i>	<i>29,13</i>	<i>11,78</i>	<i>0,38</i>	<i>0,00</i>	<i>G- (безвідповідальність)</i>
<i>H+ (сміливість)</i>	<i>37,31</i>	<i>40,53</i>	<i>18,64</i>	<i>3,52</i>	<i>0,00</i>	<i>H- (боязкість)</i>
<i>I+ (жорсткість)</i>	<i>24,18</i>	<i>44,19</i>	<i>21,75</i>	<i>9,88</i>	<i>0,00</i>	<i>I- (м'якість)</i>
<i>L+ (довірливість)</i>	<i>0,41</i>	<i>5,27</i>	<i>42,17</i>	<i>36,82</i>	<i>15,33</i>	<i>L- (підозрливість)</i>
<i>M+ (мрійливість)</i>	<i>0,09</i>	<i>1,41</i>	<i>27,99</i>	<i>27,35</i>	<i>43,16</i>	<i>M- (практичність)</i>

Продовження табл. 1

<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
<i>N+</i> (дипломати-чність)	38,56	25,76	14,33	16,51	4,84	<i>N-</i> (прямо-лінійність)
<i>O+</i> (схильність до побоювань)	8,59	11,62	20,38	47,57	11,84	<i>O-</i> (спокій)
<i>Q1+</i> (радикалізм)	5,36	26,52	32,51	28,43	7,18	<i>Q1-</i> (консерватизм)
<i>Q2+</i> (само-достатність)	23,73	48,61	12,25	12,14	3,27	<i>Q2-</i> (конформізм)
<i>Q3+</i> (недисциплінованість)	0,11	13,16	29,62	42,82	14,29	<i>Q3-</i> (контрольно-ваність)
<i>Q4+</i> (розслаб-леність)	1,62	8,54	43,18	34,76	11,90	<i>Q4-</i> (напруженість)

Таблиця 2

Особисті якості фахівця-виконавця у сфері страхування
(узагальнено результати експертного опитування)

<i>Розподілення відповідей експертів, %</i>						
<i>Шифри та назви якостей</i>	<i>Бальна оцінка</i>					<i>Шифри та назви якостей</i>
	<i>5 балів</i>	<i>4 бали</i>	<i>3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>	
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
<i>категорії особистостей за теорією Г.Ю. Айзенка</i>						
<i>SI</i> (стабільний інтроверт)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	<i>NI</i> (невротичний інтроверт)
або						
<i>SE</i> (стабільний екстраверт)	13,61	32,67	38,15	13,89	1,68	<i>NE</i> (невротичний екстраверт)
<i>16 PF за теорією Р.Б. Кеттела</i>						
<i>A+</i> (чуйність)	3,34	18,36	46,82	24,17	7,31	<i>A-</i> (відчуженість)
<i>B+</i> (розум)	29,11	43,52	21,71	4,79	0,87	<i>B-</i> (безглуздя)
<i>C+</i> (емоційна стійкість)	44,83	26,34	18,45	6,97	3,41	<i>C-</i> (емоційна нестабільність)
<i>E+</i> (домінантність)	5,31	12,57	22,05	42,64	17,43	<i>E-</i> (підлеглість)
<i>F+</i> (розсудливість)	16,53	42,67	34,71	5,88	0,21	<i>F-</i> (безтурботність)
<i>G+</i> (свідомість)	34,95	42,66	20,97	1,42	0,00	<i>G-</i> (безвідповідальність)
<i>H+</i> (сміливість)	19,62	32,57	27,31	14,19	6,31	<i>H-</i> (боязкість)
<i>I+</i> (жорсткість)	17,58	26,60	34,71	16,93	4,18	<i>I-</i> (м'якість)
<i>L+</i> (довірливість)	0,68	11,68	29,56	33,84	24,24	<i>L-</i> (підозрливість)
<i>M+</i> (мрійливість)	0,12	2,84	26,23	39,65	31,16	<i>M-</i> (практичність)
<i>N+</i> (дипломати-чність)	13,41	30,63	27,59	18,32	10,05	<i>N-</i> (прямо-лінійність)
<i>O+</i> (схильність до побоювань)	5,95	29,54	33,18	21,61	9,72	<i>O-</i> (спокій)
<i>Q1+</i> (радикалізм)	2,45	12,68	49,16	24,31	11,40	<i>Q1-</i> (консерватизм)

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7
Q2+ (само-достатність)	8,52	15,39	38,67	26,19	11,23	Q2- (конформізм)
Q3+ (недисциплінованість)	0,08	2,61	27,72	31,18	38,41	Q3- (контрольно-ваність)
Q4+ (розслаб-леність)	3,75	20,63	44,19	21,31	10,12	Q4- (напруженість)

Таблиця 3

Професійні якості фахівця-управління у сфері страхування
(узагальнено результати експертного опитування)

Шифри та назви якостей	Розподілення відповідей експертів, %				
	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
П1 (знання нормативно-правової бази провадження страхової діяльності)	0,00	0,00	4,82	40,72	54,46
П2 (знання видів страхування та страхових продуктів)	0,00	0,00	2,97	57,51	39,52
П3 (уміння оцінювати конкурентне середовище на ринку)	0,00	0,00	1,63	31,08	67,29
П4 (уміння формувати оптимальний «портфель» страхових послуг компанії)	0,00	0,51	3,12	40,05	56,32
П5 (уміння розробляти нові страхові продукти)	0,00	1,28	5,50	48,63	44,59
П6 (знання та уміння застосовувати методи продажу страхових продуктів)	0,00	0,00	13,08	44,38	42,54
П7 (уміння прогнозувати рівень ризику при укладенні договору страхування)	0,00	0,00	1,82	51,22	46,96
П8 (знання документообігу (вхідної та вихідної інформації, інформації для внутрішнього користування) страхової компанії)	0,00	0,00	3,79	46,58	49,63
П9 (знання кадрової роботи)	0,00	0,00	0,00	46,84	53,16
П10 (уміння аналізувати ефективність діяльності страхової компанії)	0,00	0,00	4,74	49,41	45,85
П11 (уміння планувати та прогнозувати показники діяльності страхової компанії)	0,00	0,00	0,00	47,61	52,39
П12 (уміння здійснювати фінансові операції)	0,00	0,68	4,51	50,38	44,43
П13 (уміння вести ділові перемовини)	0,00	0,00	0,00	40,67	59,33

Таблиця 4

Професійні якості фахівця-виконавця у сфері страхування
(узагальнено результати експертного опитування)

Шифри та назви якостей	Розподілення відповідей експертів, %				
	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
1	2	3	4	5	6
П1 (знання нормативно-правової бази провадження страхової діяльності)	0,00	0,00	15,12	53,72	31,16
П2 (знання видів страхування та страхових продуктів)	0,00	0,00	0,00	30,62	69,38
П3 (уміння оцінювати конкурентне середовище на ринку)	0,00	2,38	33,91	39,17	24,54
П4 (уміння формувати оптимальний «портфель» страхових послуг компанії)	0,00	4,51	28,58	40,29	26,62
П5 (уміння розробляти нові страхові продукти)	0,00	0,00	0,00	37,82	62,18

Продовження табл. 4

1	2	3	4	5	6
П6 (знання та уміння застосовувати методи продажу страхових продуктів)	0,00	0,00	0,00	29,63	70,37
П7 (уміння прогнозувати рівень ризику при укладенні договору страхування)	0,00	0,00	0,00	30,33	69,67
П8 (знання документообігу (вхідної та вихідної інформації, інформації для внутрішнього користування) страхової компанії)	0,00	3,72	28,31	37,68	30,29
П9 (знання кадрової роботи)	0,00	9,68	48,91	21,15	20,26
П10 (уміння аналізувати ефективність діяльності страхової компанії)	0,00	4,81	29,57	29,46	36,16
П11 (уміння планувати та прогнозувати показники діяльності страхової компанії)	0,00	0,56	21,63	38,29	39,52
П12 (уміння здійснювати фінансові операції)	0,00	0,00	4,95	43,22	51,83
П13 (уміння вести ділові перемовини)	0,00	0,00	5,63	52,94	41,43

На основі узагальнених даних опитування експертної групи, представлених у табл. 1-4, можна скласти такі особистісні та професійні профілі страховика-управлінця та страховика-підлеглого (рис. 1 і рис. 2).

Детальний аналіз співставлення особистісних і професійних профілів страховика-управлінця та страховика-підлеглого дозволяє сформулювати загальні висновки проведеного наукового дослідження.

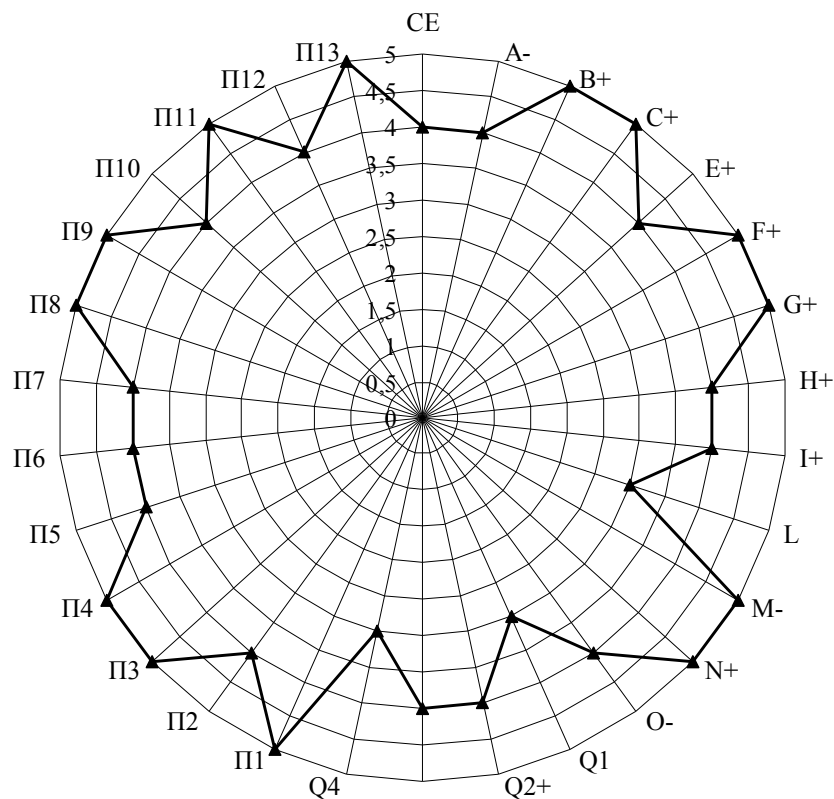

Рис. 1. Особистісний і професійний профіль страховика-управлінця

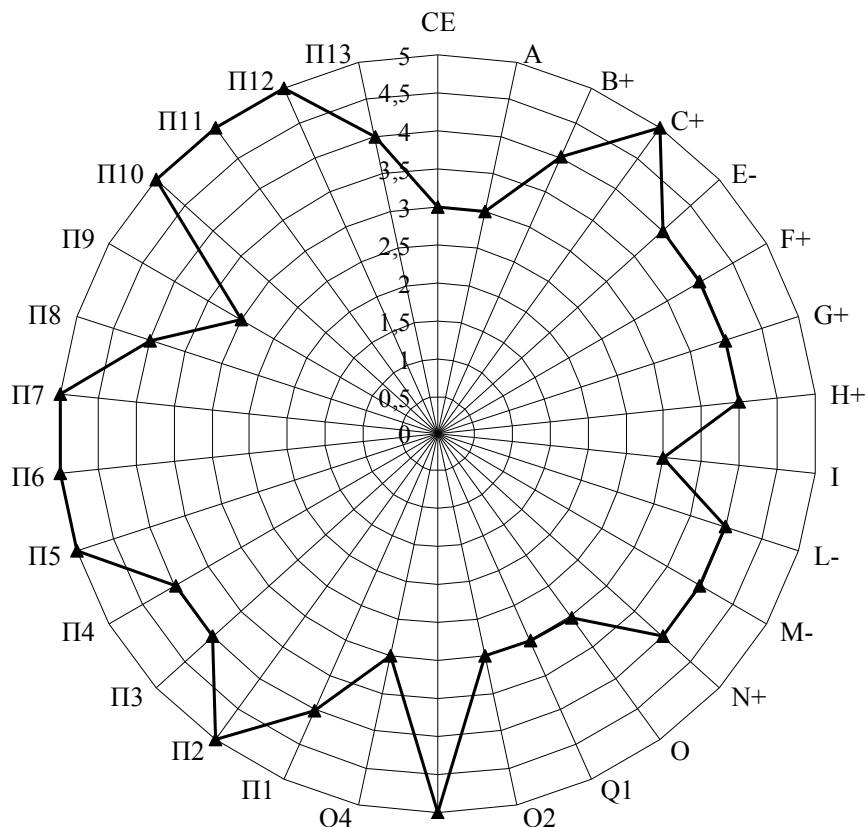

Рис. 2. Особистісний і професійний профіль страховика-підлеглого

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати наукового дослідження, можна зробити наступні висновки щодо диференціації особистісних і професійних профілів страховика-управління та страховика-підлеглого:

- ідентичними є профілі страховика-управління та страховика-підлеглого за такими особистісними та професійними якостями: С+ (емоційна стійкість) (максимальне значення), Н+ (сміливість) (помірне значення), Q1 (радикалізм чи консерватизм) (нейтральне значення), Q4 (розслабленість чи напруженість) (нейтральне значення), П11 (уміння планувати та прогнозувати показники діяльності страхової компанії) (максимальне значення);

- профіль страховика-управління є складнішим за такими особистісними та професійними якостями: тип темпераменту (тип темпераменту «стабільний екстраверт») (СЕ) з помірною бальною оцінкою є характерним для особистісного профілю страховика-управління, а для особистісного профілю страховика-підлеглого є характерною нейтральною бальною оцінкою типів СЕ і СІ («стабільний інтроверт»), А (чуйність чи відчуженість) (для особистісного профілю страховика-управління є характерною рисою «відчуженість» з помірною бальною оцінкою, для особистісного профілю страховика-підлеглого – нейтральною бальною оцінкою даних особистісних якостей), В (розум чи безглузддя) (для особистісного профілю страховика-управління є характерною рисою «розум» з максимальною бальною оцінкою, для особистісного профілю страховика-підлеглого – з

помірною бальною оцінкою), F (розсудливість чи безтурботність) (для особистісного профілю страховика-управління є характерною рисою «розсудливість» з максимальною бальною оцінкою, для особистісного профілю страховика-підлеглого – з помірною бальною оцінкою), G (свідомість чи безвідповідальність) (для особистісного профілю страховика-управління є характерною рисою «свідомість» з максимальною бальною оцінкою, для особистісного профілю страховика-підлеглого – з помірною бальною оцінкою), І (жорсткість чи м'якість) (для особистісного профілю страховика-управління є характерною рисою «жорсткість» з помірною бальною оцінкою, для особистісного профілю страховика-підлеглого є характерною нейтральною бальною оцінкою даних особистісних якостей), М (мрійливість чи практичність) (для особистісного профілю страховика-управління є характерною рисою «практичність» з максимальною бальною оцінкою, для особистісного профілю страховика-підлеглого – з помірною бальною оцінкою), N (дипломатичність чи прямолінійність) (для особистісного профілю страховика-управління є характерною рисою «дипломатичність» з максимальною бальною оцінкою, для особистісного профілю страховика-підлеглого – з помірною бальною оцінкою), О (схильність до побоювань чи спокій) (для особистісного профілю страховика-управління є характерною рисою «схильність до побоювань» з помірною бальною оцінкою, для особистісного профілю страховика-підлеглого є характерною нейтральною бальною оцінкою даних

особистісних якостей), Q2 (самодостатність чи конформізм) (для особистісного профілю страхувика-управлінця є характерною риса «самодостатність» з помірною бальною оцінкою, для особистісного профілю страхувика-підлеглого є характерною нейтральною бальною оцінкою даних особистісних якостей), П1 (знання нормативно-правової бази провадження страхової діяльності), П3 (уміння оцінювати конкурентне середовище на ринку), П4 (уміння формувати оптимальний «портфель» страхових послуг компанії), П8 (знання документообігу страхової компанії) і П13 (уміння вести ділові перемовини) (для професійного профілю страхувика-управлінця є характерною максимальна бальна оцінка даних професійних якостей, для професійного профілю страхувика-підлеглого – помірна бальна оцінка даних професійних якостей), П9 (знання кадрової роботи) (для професійного профілю страхувика-управлінця є характерною максимальна бальна оцінка даної професійної якості, для професійного профілю страхувика-підлеглого – нейтральною бальною оцінкою даної професійної якості);

- профіль страхувика-підлеглого є складнішим за такими особистісними та професійними якостями: L (довірливість чи підозріливість) (для особистісного профілю страхувика-підлеглого характерна риса «підозріливість» з помірною бальною оцінкою, для особистісного профілю страхувика-управлінця – нейтральною бальною оцінкою даних особистісних якостей), Q3 (недисциплінованість чи контрольованість), П2 (знання видів страхування та страхових продуктів), П5 (уміння розробляти нові страхові продукти), П6 (знання та уміння застосовувати методи продажу страхових продуктів), П7 (уміння прогнозувати рівень ризику при укладенні договору страхування), П10 (уміння аналізувати ефективність діяльності страхової компанії), П12 (уміння здійснювати фінансові операції) (для особистісного та професійного профілю страхувика-підлеглого характерна максимальна оцінка даних якостей, для особистісного та професійного профілю страхувика-управлінця – помірна оцінка даних якостей).

Список використаних джерел

1. Вольська А.О. Соціальне страхування в умовах трансформаційної економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / А.О. Вольська ; Нац. наук. центр «Ін-т аграр. економіки». – К., 2011. – 21 с.
2. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: сутність, тенденції та шляхи розвитку:

автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08 / О.О. Гаманкова ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. – К., 2010. – 33 с.

3. Зеленко Н.М. Формування фінансового механізму соціального страхування в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Н.М. Зеленко ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2011. – 20 с.

4. Кравчук Г.В. Методологічні засади управління конкурентоспроможністю страхових компаній: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08 / Г.В. Кравчук; ДВНЗ «Укр. акад. банк. справи Нац. банку України». – Суми, 2010. – 40 с.

5. Кучерівська С.С. Фінансова стійкість страхових компаній: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / С.С. Кучерівська; Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2010. – 20 с.

6. Рибальченко Л.В. Моделювання розвитку страхового ринку в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.11 / Л.В. Рибальченко; Клас. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.

7. Ткаченко Н.В. Фінансова стійкість страхових компаній (методологія оцінки та механізми забезпечення): автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.08 / Н.В. Ткаченко ; ДВНЗ «Укр. акад. банк. справи Нац. банку України». – Суми, 2011. – 33 с.

8. Філонюк О.Ф. Державне регулювання страхової справи в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / О.Ф. Філонюк; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2010. – 20 с.

9. Чистые страховые премии. Рейтинг страховых компаний Украины за 3 месяца 2016 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://forinsurer.com/ratings/nonlife/16/3/80>.

10. Айзенк Г. Теория типов личности [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psylib.org.ua/books/hjelz01/txt16.htm>.

11. Кеттел Р. Структурная теория черт личности [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psylib.org.ua/books/hjelz01/txt15.htm>.

12. Должностная инструкция страхового агента личности [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.work.ua/documents/job-descriptions/lawyers-insurance/247>.

13. Должностная инструкция руководителя отделения департамента страхования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.profi.ua/job-descriptions/view/908>.